

Bakgrunn for KU-program

Søker/sak:	Øyfjellet Vindpark AS/Øyfjellet vindkraftverk		
Fylke/kommune:	Nordland/Vefsn		
Ansvarlig:	Arne Olsen	Sign.:	
Saksbehandler:	Erlend Bjerkestrand	Sign.:	
Dato:	04 JAN 2013		
Vår ref.:	NVE 201104174-25	KE	01/13
Sendes til:	Øyfjellet Vindpark AS og Vefsn kommune. Andre hørings- og orienteringsinstanser orienteres om utredningsprogrammet.		

Middelthuns gate 29
Postboks 5091 Majorstua
0301 OSLO
Telefon: 22 95 95 95
Telefaks: 22 95 90 00
E-post: nve@nve.no
Internett: www.nve.no
Org. nr.:
NO 970 205 039 MVA
Bankkonto:
0827 10 14156

Øyfjellet Vindpark AS. Øyfjellet vindkraftverk.

Innhold

1	Innledning	2
2	Behandlingsprosessen	2
2.1	Høring	2
2.2	Møter	3
3	Innkomne merknader	3
3.1	Lokale og regionale myndigheter	3
3.2	Sentrale myndigheter	4
3.3	Tekniske instanser	11
3.4	Interesseorganisasjoner	12
3.5	Merknader fra Miljøverndepartementet	13
3.6	Kommentarer til Miljøverndepartementets merknader	13
3.7	Tematiske konfliktvurderinger	14
3.7.1	Generelt om tematiske konfliktvurderinger	14
3.7.2	Tematisk konfliktvurdering av Øyfjellet vindkraftverk	15
4	Generelt om utredningsprogram for vindkraftverk	15
5	NVEs kommentarer til utredningsprogrammet	15
5.1	Visuelle virkninger og landskap	15
5.2	Kulturminner	16
5.3	Friluftsliv	17
5.4	Naturmangfold	18
5.5	Inngrepsfrie naturområder (INON) og verneområder	19
5.6	Støy	19
5.7	Reindrift og samisk utmarksbruk	20
5.8	Samlede virkninger og vurderinger	21
5.9	TV- og radiosignaler	21
5.10	Samfunnsvirkninger	21
5.11	Veier	22

5.12 Klimaregnskap.....22

1 Innledning

NVE mottok 5.7.2011 melding fra Øyfjellet Vindpark AS om Øyfjellet vindkraftverk i Vefsn kommune, Nordland fylke. Tiltaket ble meldt i medhold av plan- og bygningsloven. Øyfjellet Vindpark AS planlegger et vindkraftverk med total installert effekt på inntil 1000 MW. Vindkraftverket er planlagt lokalisert i et fjellområde vest for Mosjøen. Det planlegges ca. 200 vindturbiner med en nominell effekt på 3-5 MW. Planområdets samlede areal er ca. 60 km².

Nettilknytningen planlegges til Baustein transformatorstasjon i Mosjøen. Det planlegges adkomstvei til vindkraftverket via Kvanndalen.

På grunnlag av vedlegg II i forskrift om konsekvensutredninger av 26.6.2009, forslag til utredningsprogram, innkomne merknader og NVEs egne vurderinger, fastsetter NVE et utredningsprogram for tiltaket. Utredningsprogrammet følger i eget brev til tiltakshaver. I dette notatet sammenfattes og drøftes høringsuttalelser som har kommet inn i forbindelse med melding om Øyfjellet vindkraftverk.

2 Behandlingsprosessen

NVE har behandlet meldingen i medhold av plan- og bygningslovens forskrift om konsekvensutredninger.

2.1 Høring

Meldingen ble sendt på høring til berørte instanser 21.11.2011, med en høringsfrist satt til 22.1.2012. Følgende instanser/organisasjoner fikk meldingen til uttalelse:

Vefsn kommune, Grane kommune, Fylkesmannen i Nordland, Nordland fylkeskommune, Statens landbruksforvaltning, Direktoratet for naturforvaltning, Riksantikvaren, Klima- og forurensningsdirektoratet, Statens strålevern, Mattilsynet - Nordland, Forsvarsbygg, Luftfartstilsynet, Avinor, Statnett, HelgelandsKraft, NHO Reiseliv, Norkring, Telenor - servicesenter for nettutbygging, Norges skogeierforbund, Norskog, Meteorologisk institutt, Statens vegvesen Region nord, Norges Naturvernforbund, Naturvernforbundet i Nordland, Natur og Ungdom, Norges Miljøvernforbund, Norsk Ornitologisk Forening, Bellona, WWF Norge, ZERO, Forum for natur og friluftsliv i Nordland, Norges Jeger- og Fiskerforbund - Nordland, Den Norske Turistforening, Brurskanken Turlag, Friluftslivets fellesorganisasjon, Nasjonalt folkehelseinstitutt, Fortidsminneforeningen i Nordland, Nordland bondelag, Nordland bonde- og småbrukarlag, Vefsn Jeger- og Fiskerforening, Mosjøen IL, Nordland Fylkes Fiskarlag, Nordland Reiseliv AS, Reindriftsforvaltningen, Reindriftsforvaltningen i Nordland, Sametinget og Jillen-Njaarke reinbeitedistrikt.

Meldingen ble sendt til orientering til Olje- og energidepartementet, Miljøverndepartementet, Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap, Enova SF og Norsk institutt for by- og regionforskning.

Utsending av melding og utlegging til offentlig ettersyn ble kunngjort i Norsk Lysingsblad, Helgelands Blad og Helgeland Arbeiderblad.

NVE har forelagt utredningsprogrammet for Miljøverndepartementet iht. forskrift om konsekvensutredninger av 26.6.2009 § 8.

2.2 Møter

NVE arrangerte møte med lokale og regionale myndigheter og offentlig møte i Mosjøen 6.12.2011. Totalt møtte ca. 50 personer på det offentlige møtet.

3 Innkomne merknader

3.1 Lokale og regionale myndigheter

Vefsn kommune skriver i brev av 26.1.2012 at kommunestyret har fattet følgende vedtak:

Øyfjellet Vindpark vurderes av Vefsn kommune som svært interessant og bør utredes videre. I utredningen må en helhetlig samfunnsmessig konsekvens tillegges stor vekt.

Forslag til utredningsprogram for Øyfjellet Vindpark ser ut til å omfatte det meste av de forhold som må utredes, men bør suppleres med følgende:

- *Tema reindrift er ikke nevnt i forslag til utredningsprogram. For å kunne realisere en utbygging som skissert av Øyfjellet Vindpark er det en nødvendighet å utrede og involvere reindriftsnæringa på et tidlig stadium.*
- *Vefsn kommune ber videre om at det gjøres utredninger også for de øvrige skisserte forslag som dreier seg om kommunikasjon mellom Mosjøen og området Grytåga/Husvika i forhold til veiforbindelser.*

Fylkesmannen i Nordland skriver i brev av 13.2.2012 at det er viktig at vindkraftsatsingen ses i sammenheng med andre fastsatte miljømål om inngrepsfri natur, landskap, biologisk mangfold og friluftsliv. De anbefaler at vindkraftutbygging skal foregå i områder med akseptable virkninger. Det påpekes at det er begrensninger i nettkapasiteten i Nordland, og Fylkesmannen mener at dette tilsier at vindkraftprosjekter med lav konfliktgrad bør prioriteres. Fylkesmannen viser til at den regionale plan om vindkraft er vedtatt, men at Øyfjellet vindkraftverk ikke er vurdert i denne planen. Det vises videre til at det står i meldingen at planlegging av vindkraftverk ikke automatisk medfører plikt til konsekvensutredning. Fylkesmannen påpeker at vindkraftverk med installert effekt på over 10 MW alltid er KU-pliktig.

Fylkesmannen mener at det foreslåtte utredningsprogrammet ikke oppfyller kravene om etterprøvbarehet i plan- og bygningsloven. Programmet må ifølge Fylkesmannen struktureres slik at det i etterkant kan tas stilling til om utredningene er utarbeidet i tråd med kravene. De krever at utredningsprogrammet omfatter beskrivelse av metodikk.

Fylkesmannen påpeker at det er mangelfullt kunnskapsgrunnlag om naturtyper og biologisk mangfold i planområdet, og mener det er viktig at dette grunnlaget suppleres med feltundersøkelser. De ber særlig om kartlegging av fugl i hekketida og under vår- og høsttrekket. De ber i tillegg om at det settes krav om at kartlegging av naturtyper foretas i vekstsesongen. Det påpekes at nebbstarr, jaktfalk, havørn, kongeørn og dvergfalk er påvist i plan- eller influensområdet. Fylkesmannen mener også at det på bakgrunn av bergartene i området bør vurderes om naturmangfoldutredningen også skal omfatte eventuelle forekomster av karst og grotter. De ber om at NVE krever at utredningene skal utarbeides i henhold til DN-håndbøkene 11-2000, 13-2006 og eventuelt 15-2001, at kartleggingen skal utføres av kompetente aktører og at avbøtende tiltak skal foreslås. Fylkesmannen minner om at tiltaket må vurderes i henhold til naturmangfoldloven §§ 8-12.

Fylkesmannen påpeker at planområdet ligger ca. to kilometer nord for den nordøstlige grensen for Lomsdal-Visten nasjonalpark. De viser til naturmangfoldloven § 49 om at hensynet til verneverdier

skal tillegges vekt dersom etablering av virksomhet påvirker verneverdiene i et verneområde. De mener det er viktig at virkningene for verneverdiene utredes, herunder en synliggjøring og vurdering av visuelle virkninger. Fylkesmannen påpeker også at en del av planområdet ligger innenfor nedslagsfeltet for Vefsna, som er vernet og et nasjonalt laksevassdrag. De ber derfor om en vurdering av virkninger for vassdraget og verneverdiene.

Fylkesmannen skriver at kartleggingen av friluftsliv i Nordland er mangelfull. De påpeker at Sørvasdalen ligger nær Mosjøen, og uttaler at dette området er relativt lett tilgjengelig og byr på store naturopplevelser. Det påpekes videre at området brukes i relativt liten grad, og hovedsakelig til jakt og fiske. De mener at potensialet til dette friluftslivsområdet er stort, og at området vil bli enda mer brukt dersom det etableres vindkraftverk på Reinfjellet. Fylkesmannen ber om en kartlegging og verdisetting av friluftslivsinteressene i området i henhold til DN-håndbok 25-2004 og om en beskrivelse av virkninger og avbøtende tiltak i henhold til DN-håndbok 18-2001.

Fylkesmannen ber om at visuelle nær- og fjernvirkninger synliggjøres ved hjelp av fotorealistiske teknikker, og om at det skal brukes normalobjektiv og ikke vidvinkel. De ber videre om en kartlegging av soner der vindturbinene vurderes til å ha henholdsvis dominerende og vesentlige visuelle virkninger. Fylkesmannen anbefaler at det gjennomføres en romlig landskapskartlegging i henhold til en metode som er utviklet ved tidligere NIJOS, nå Skog og Landskap. En slik kartlegging og verdisetting vil ifølge Fylkesmannen gjøre det mulig å angi virkninger av vindkraftverk mer entydig og objektivt enn dersom tradisjonell metodikk benyttes. De ber også om at det stilles krav om forslag til avbøtende tiltak.

Det bes om at virkninger for INON skal være en del av konsekvensutredningen, og det påpekes at ivaretagelse av INON er et nasjonalt mål. Fylkesmannen ber også om at det foretas støyberegninger og at de ulike støysonene blir synliggjort i et støykart. Det vises i den sammenheng til støyretningslinjene T-1442 med tilhørende veileder TA-2115.

3.2 Sentrale myndigheter

Direktoratet for naturforvaltning (DN) skriver i brev av 15.2.2012 at meldingen for Øyfjellet vindkraftverk er mangelfull, og påpeker at Øyfjellet vindkraftverk vil medføre investeringer for flere milliarder kroner og at tiltaket kan ha et betydelig konfliktpotensial. Det påpekes videre at meldingen ikke har henvisning til eksisterende kunnskap, og DN mener det er tiltakshavers ansvar å klargjøre dette grunnlaget i meldingsfasen, blant annet for å kunne konsentrere utredningsarbeidet om de beslutningsrelevante problemstillingene. Ifølge DN er det foreslåtte utredningsprogrammet gjennomgående upresist, og de skriver at de har som utgangspunkt at meldingen ikke innfrir minstekravene for utlegging til offentlig ettersyn. De har likevel valgt å gi konkrete innspill til utredningsprogrammet basert på erfaringer fra NVEs vedtatte utredningsprogram de siste årene.

DN mener det er hensiktsmessig med en form for standardoppsett for utredningsprogram, men advarer mot at et slikt standardoppsett kan brukes som en sjablong uten nødvendig prosjektspesifikk tilpasning. De mener at dette ikke er i samsvar med hovedprinsippet i KU-forskriften, og at lite presise utredningsprogram øker sannsynligheten for valg av urimelig enkle løsninger i KU-arbeidet.

DN påpeker at det fremgår av kunnskapsgrunnlaget til Regional plan for vindkraft i Nordland at planområdet ligger i områder med stor verdi for landskap og friluftsliv. De påpeker videre at Nordland fylkeskommune legger til grunn at vindkraft i dette området vil være i stor konflikt med inngrepsfrie naturområder, naturmangfold og verneområder. Det vises til at disse konfliktene ikke er beskrevet i meldingen, og DN mener dette tilsier at konfliktpotensialet er større enn det som fremgår i meldingen. De mener også det er viktig at virkningene av tiltaket vurderes opp mot nasjonale miljømål.

DN mener det er behov for nye miljøundersøkelser i området for å supplere og verifisere eksisterende kunnskap. Feltundersøkelsene må ifølge DN dokumenteres med feltdagbøker, kartfesting av befaringsruter og informasjon om hvem som har utført feltarbeidet. DN krever i tillegg en utredning av samlet belastning for naturmangfold, friluftsliv, inngrepsfrie naturområder og verneområder.

DN ber om at friluftsliv utredes som eget tema, og at det ikke blandes sammen med reiseliv og turisme. De ber videre om kartlegging av friluftsliv i området, siden det ikke fremgår av meldingen om området er kartlagt etter DN's håndbok 25. De skriver at det er viktig med en vurdering av dagens friluftsliv og mulige alternative friluftslivsområder. DN aksepterer ikke at konsekvensgraden vurderes som mindre negativ på grunn av økt tilgjengelighet til området. De foreslår disse formuleringene i utredningsprogrammet:

- *Det skal redegjøres for friluftslivsområder som berøres av tiltaket.*
- *Det skal vurderes hvordan tiltaket vil påvirke friluftslivet i planområdet og tilgrensende områder.*
- *Alternative friluftslivsområder med tilsvarende aktivitetsmuligheter skal kort omtales.*

Fremgangsmåte:

Informasjon om dagens bruk av området og om alternative friluftsområder skal innhentes fra regionale og lokale myndigheter, interkommunale friluftsråd, aktuelle interesseorganisasjoner og lokalkjente. Direktoratet for naturforvaltnings håndbok nr. 25 "Kartlegging og verdsetting av friluftslivsområder" (2004) skal benyttes i utredningen ved verddivurderingen av friluftslivsområdene. Viktige områder skal vises på kart.

DN påpeker at planområdet har vært lite kartlagt med tanke på naturmangfold, og mener det er et stort behov for kartlegging for å kunne gjøre en god verdi- og konfliktvurdering av tiltaket. De skriver at kartleggingene må gjennomføres med bruk av anerkjent og etterprøvd metodikk, og krever at DN's håndbøker skal legges til grunn for undersøkelsene. De foreslår disse formuleringene i utredningsprogrammet:

Naturtyper

- *Det skal utarbeides en oversikt over prioriterte arter etter naturmangfoldloven og eventuelle økologiske funksjonsområder for prioriterte arter, eller arter som er truet ihht gjeldende Norsk rødliste for arter, eller mot ansvarsarter.*
- *Det skal utarbeides en oversikt over utvalgte naturtyper etter naturmangfoldloven, eller naturtyper som er truet ihht gjeldende Norsk rødliste for naturtyper, eller naturtyper kartlagt etter DN's håndbok 13 eller 19, eller mot andre områder som er særlig viktige for naturmangfold.*
- *Det skal vurderes hvordan tiltaket kan påvirke alle utvalgte og verdifulle naturtyper og prioriterte, truede og nær truede arter, jf. Direktoratet for naturforvaltnings håndbok nr. 13 og Norsk Rødliste for arter (2010).*

Fremgangsmåte:

Vurderingene skal bygge på eksisterende dokumentasjon og med supplerende feltundersøkelser. Direktoratet for naturforvaltnings håndbok nr. 13 skal benyttes i utredningen så langt det er mulig. Eventuelle funn av utvalgte eller verdifulle naturtyper og prioriterte eller rødlistede arter som kan bli vesentlig berørt av anlegget skal kartfestes/beskrives og merkes "unntatt offentlighet". Opplysninger merket "unntatt offentlighet" skal oversendes NVE som et eget dokument.

Fugl

- *Det skal utarbeides en oversikt over fugl som kan bli vesentlig berørt av tiltaket, med fokus på prioriterte, kritisk truede, sterkt truede og sårbare arter, jf. Norsk Rødliste for arter (2010), ansvarsarter og jaktbare arter.*
- *Potensialet for funn av prioriterte, kritisk truede, sterkt truede og sårbare arter i området skal vurderes, jf. Norsk Rødliste for arter (2010).*
- *Det skal vurderes hvordan tiltaket kan påvirke prioriterte, kritisk truede, sterkt truede og sårbare arter gjennom forstyrrelser, områdets verdi som trekklokalitet, kollisjoner, elektrokusjon og redusert/forringet økologisk funksjonsområde, jf. Norsk Rødliste for arter (2010).*

Fremgangsmåte:

Vurderingene skal bygge på eksisterende dokumentasjon, kontakt med lokale og regionale myndigheter, interesse organisasjoner/ressurspersoner og feltundersøkelser. Direktoratet for naturforvaltnings håndbøker nr. 11 skal benyttes i utredningen så langt det er mulig.

Andre dyrearter

- *Det skal utarbeides en oversikt over dyr som kan bli vesentlig berørt av tiltaket.*
- *Det skal vurderes om viktige økologiske funksjonsområder for prioriterte, kritisk truede, sterkt truede og sårbare arter i og i nær tilknytning til tiltaket kan bli berørt, jf. Norsk Rødliste for arter (2010).*

Fremgangsmåte:

Vurderingene skal bygge på eksisterende dokumentasjon og feltundersøkelser. Direktoratet for naturforvaltnings håndbøker nr. 11 skal benyttes i utredningen så langt det er mulig. Kontakt med lokale og regionale myndigheter og organisasjoner/ressurspersoner. Trekkruiter for hjortedyr og eksisterende registreringer av prioriterte, kritisk truede, sterkt truede og sårbare arter skal kartfestes/beskrives og merkes "unntatt offentlighet". Opplysninger merket "unntatt offentlighet" skal oversendes NVE som et eget dokument.

Når det gjelder landskap, foreslår DN disse formuleringene:

- *Landskapet i planområdet og tilgrensende områder skal beskrives.*
- *Landskapskarakteren skal beskrives. For større utredningsområder som vindkraft/vannkraft og kraftlinjer er det hensiktsmessig å avgrense området i flere delområder som oppleves adskilt.*
- *Landskapsverdiene i planområdet og tilgrensende områder skal beskrives, og tiltakets virkninger for landskapskarakteren skal vurderes.*
- *Tiltakets visuelle virkninger for omkringliggende landskap skal beskrives og vurderes.*
- *Det skal utarbeides ett teoretisk synlighetskart som viser vindkraftverkets synlighet inntil 20 kilometer fra vindkraftverkets ytre avgrensning.*
- *Vindkraftverket skal visualiseres fra representative steder; eksempelvis fra bebyggelse, verdifulle kulturminner/kulturmiljø, vernede objekter eller områder, viktige reiselivsattraksjoner og friluftslivsområder som blir berørt av tiltaket. Visualiseringene skal også omfatte adkomst- og internveier, oppstillingsplasser, bygg og nettilknytning (med tilhørende ryddegate), der dette vurderes som hensiktsmessig. Fotostandpunktene og -retning skal vises på et oversiktskart.*

DN ber om at INON omtales som et eget tema. De påpeker at INON er en arelbruksindikator, og skriver at dette ikke må blandes med temaer som verneområder og landskap. De uttaler videre at virkningene for INON må vurderes opp mot nasjonale mål om ivaretagelse av inngrepsfri natur. De foreslår disse formuleringene i utredningsprogrammet:

- *Tiltakets betydning for inngrepsfrie naturområder skal beskrives. Dersom tiltaket medfører reduksjon av inngrepsfrie naturområder/ soner, skal dette bortfallet tall- og kartfestes.*
- *Tiltakets konfliktgrad for inngrepsfrie naturområder skal vurderes.*

DN ber også om at verneområder utredes som eget tema og om at utredningsprogrammet skal omfatte krav om beskrivelse av håndtering av massedeponi.

Riksantikvaren skriver i brev av 27.2.2012 at meldingen er tynn og uten substansielt innhold på noen av de punktene som Riksantikvaren har et særskilt ansvar for. De mener det er særlig alvorlig at samiske kulturminner ikke er nevnt.

Riksantikvaren påpeker at det ikke er registrert automatisk fredete kulturminner i planområdet, og skriver at dette skyldes manglende registreringsvirksomhet i området. Det påpekes videre at det er en rekke kulturminner i influensområdet, særlig knyttet til Mosjøen by. Herunder nevnes Sjøgata (som beskrives som et bymiljø av nasjonal interesse), en eldre bensinstasjon, et bolighus med uthus og Byparken. Riksantikvaren nevner videre Dolstad kirkested som et viktig kulturminne. De mener at utredningen må omfatte vurdering av virkninger for disse kulturminnene og -miljøene, og krever i tillegg visualiseringer fra kulturminnene.

Riksantikvaren mener det er stor sannsynlighet for funn av samiske kulturminner innenfor planområdet, og skriver at det kan oppstå både direkte og indirekte konflikter mellom tiltaket og nyregistrerte kulturminner. De understreker at ingen, ifølge kulturminneloven § 3, kan sette i gang tiltak som er egnet til utilbørlig å skjemme automatisk fredete kulturminner eller fremkalle fare for at dette kan skje. De skriver at kulturminneforvaltningen må ta stilling til om tiltaket er utilbørlig skjemmende.

Riksantikvaren uttaler at det er viktig med tilstrekkelig kunnskap om plan- og influensområdet. De ber derfor om utredninger som skal omfatte befaringer i området. Det påpekes at det finnes lite skriftlig kunnskap i SEFRAK- og Askeladdendatabasene, og de mener derfor at andre oversikter og lokalkunnskap må benyttes, særlig for samiske kulturminner. De mener i tillegg at det må foretas en gjennomgang av kjente kulturminner og -miljøer i influensområdet til det planlagte vindkraftverket. Riksantikvaren har disse konkrete forslagene til krav om utredning av kulturminner og -miljøer.

- *Det skal avgrenses et influensområde med den visuelle fjernvirkning som utgangspunkt (i samarbeid med landskapstema)*
- *Det skal gis en kortfattet beskrivelse av kulturhistorien i influensområdet*
- *Kulturmiljøer omtales og avgrenses*
- *Det skal gjøres verdivurderinger av influensområdet og avgrensede kulturmiljøer*
- *Det skal gjøres verdivurderinger av tiltaksområdet, inkludert alle arealer knyttet til infrastruktur som veier, og avgrensede kulturmiljøer og kulturminner*
- *Tiltakets direkte og indirekte konsekvenser for kulturminner og kulturmiljøer i forhold til grad av berøring, skjemming, reduksjon av kilde- og opplevelsesverdi vurderes, også visuell påvirkning.*

- *Vurdering av behovet for, og eventuelt forslag til, nærmere undersøkelser av kulturminner og kulturmiljøer før gjennomføring av tiltaket*
- *Vurdering av behovet for, og eventuelt forslag til, undersøkelser med sikte på å overvåke og klargjøre de faktiske virkningene av tiltaket på kulturminner og kulturmiljøer*
- *Avbøtende tiltak og plantilpassinger i forhold til kulturminner og kulturmiljøer må vurderes.*

Når det gjelder landskap, ber Riksantikvaren om etterprøvbare verdivurderinger av aktuelle landskapsrom, og om at utredningen skal være i tråd med veilederen "Visualisering av planlagte vindkraftverk (2007)". De skriver at det må tas utgangspunkt i en helhetlig forståelse av landskapet, der både det naturgitte, det kulturhistoriske og det romlig-estetiske innholdet i landskapet er med.

Riksantikvaren mener at visualiseringspunkter best velges ut i samarbeid med regionale og lokale myndigheter og interesser som kjenner områdene godt. De skriver at det er viktig at tiltakets virkninger for kulturminner visualiseres på en god og tydelig måte, og ber om at visualiseringspunkter velges i samråd med kulturminneforvaltningen i Nordland og Sametinget. Riksantikvaren ber videre om vurderinger av samlede virkninger for kulturminner av Øyfjellet vindkraftverk og Møsjøen vindkraftverk, herunder visualiseringer av begge vindkraftverkene.

Riksantikvaren ber om at det i utredningsprogrammet opplyses om at undersøkelsesplikten etter kulturminneloven § 9 skal oppfylles før konsesjonsvedtak. De skriver at søknad om utsettelse av § 9-undersøkelser skal avgjøres av Riksantikvaren. De ber videre om at det går frem av utredningsprogrammet hvilke type undersøkelser av automatisk fredete kulturminner som skal gjøres som del av konsekvensutredningen. Riksantikvaren understreker behovet for god kontakt mellom utbygger, konsulent og kulturminneforvaltningen i Nordland/Sametinget når det gjelder undersøkelser i planområdet. Det gjøres oppmerksom på at det er en kort feltsesong i høyereliggende områder som Øyfjellet.

Sametinget skriver i brev av 27.2.2012 at tiltaket vil innebære et stort inngrep i det berørte området, og at tiltaket vil berøre både natur- og kulturmiljø. De mener at meldingen er for tynn, og påpeker særlig at reindrift ikke er nevnt i meldingen eller i forslaget til utredningsprogram. Sametinget skriver at tiltaket vil medføre store virkninger for Jillen-Njaarke reinbeitedistrikt, både direkte gjennom tap av arealer til infrastruktur og indirekte gjennom økt menneskelig aktivitet. De påpeker at det meste av byggingen vil foregå i sommersesongen, og skriver at det er viktig å utrede virkninger for reindriften i anleggsperioden. Sametinget har disse konkrete forslagene til krav i utredningsprogrammet:

- *Reindriftsnæringens bruk av områdene hvor vindkraftanlegget med tilhørende infrastruktur samt kraftlinjetraseer planlegges skal beskrives.*
- *Direkte og indirekte beitetap som følge av vindkraftanlegget og nettilknytning skal vurderes. Det skal også gjøres en vurdering av beitetap hvor det tas hensyn til samlet virkning av inngrep, eksempelvis ved veianlegg, hyttefelt og lignende.*
- *Det skal vurderes hvordan tiltaket i anleggs- og driftsfasen kan påvirke reindriften bruk av området gjennom barrierevirkning, skremmel, støy og økt ferdsel.*
- *Det skal gis en kortfattet oppsummering av eksisterende kunnskap om vindkraftanlegg/kraftledninger og rein, herunder av om valg av mastetyper/annet utstyr kan ha innvirkning på reindriften.*
- *Eventuelle avbøtende tiltak skal vurderes.*

Fremgangsmåte:

Utredningen skal gjøres på bakgrunn av eksisterende informasjon om vegetasjon, trekk- og flyttleier, bruksomfang m.v. og eksisterende kunnskap om vindkraftverk/kraftledninger og reindrift, eventuelt supplert med befaringer. Reindriftnæringen og reindriftsforvaltningen skal kontaktes.

Sametinget mener videre at virkningene for tradisjonell utmarksbruk, herunder samisk utmarksbruk, må utredes. De ber om at eventuell utmarksbruk som jakt, fiske, vedhugst, sanking av bær/urter/sennagress og uttak av virke for duedtie blir kartlagt, med særlig vekt på vurderinger om eventuell tradisjonell bruk og høsting kan fortsette som tidligere i det berørte området. Det vises til Sametingets planveileder for sikring av naturgrunnlaget for samisk kultur, næringsutøvelse og samfunnsliv. Planveilederen begrunner og konkretiserer ifølge Sametinget hensyn som bør og må tas i planleggingen for å sikre det samiske naturgrunnlaget.

Sametinget har disse forslagene til krav om fremgangsmåte i arbeidet med utredning:

- *Det skal vurderes hvorvidt de samlede effekter av tidligere og konkret planlagte tiltak innenfor bruksområdene gir tilstrekkelig mulighet for fortsatt bruk*
- *Det skal legges tradisjonell kunnskap om og bruk av området til grunn for vurderingene*
- *Det skal foretas aktive tiltak for å sikre involvering fra berørte samiske interesser og lokalsamfunn i utrednings- og analysearbeidet*
- *Det skal vurderes særskilte tiltak som kan virke avbøtende i forhold til planlagte inngrep, og somkan bidra til å sikre naturgrunnlaget for samisk kultur, næringsutøvelse og samfunnsliv.*

Sametinget påpeker at både de og NVE har erfaringer med at enkelte konsekvensutredninger om reindrift ikke aksepteres av reindriften. De ber om at det stilles krav om utreders kompetanse innen reindrift og samiske spørsmål og om at det benyttes en utredningsmetode som anerkjennes av reindriften.

Sametinget mener at det er en stor mangel ved meldingen at samiske kulturminner ikke er nevnt. De har disse konkrete forslagene til krav om utredning av kulturminner og -miljøer:

- *Kjente automatisk fredete kulturminner, vedtaksfredete kulturminner, nyere tids kulturminner og kulturmiljø med bevaringsverdi innenfor vindkraftverket og traseene for veger og nettilkobling skal klart og oversiktlig beskrives og vises på kart. Det skal rettes et særlig fokus på samiske kulturminner. Kulturminnene skal analyseres og verdien skal vurderes. Potensialet for funn av hittil ukjente automatisk fredete kulturminner skal beskrives og vises på kart.*
- *Direkte og indirekte konsekvenser av tiltaket for kulturminner og kulturmiljø skal beskrives og vurderes for både anleggs- og driftsfasen*
- *Kulturlandskapet skal beskrives.*
- *Det skal redegjøres for hvordan eventuelle konflikter med forekomster av kulturminnerkan unngås ved plantilpasninger, herunder avbøtende tiltak og miljøovervåking.*

Framgangsmåte:

Eksisterende dokumentasjon skal gjennomgås. Fylkeskommunen og Sametinget skal kontaktes. For områder eller strekninger hvor gjennomgang av dokumentasjon og kontakten med myndigheter eller lokalkjente viser at potensialet for funn av hittil ukjente automatisk fredete kulturminner er stort, skal vurderingene i nødvendig grad suppleres med befaringer i felt i barmarksperioden samt intervjuundersøkelser.

Sametinget mener det er viktig at det benyttes en institusjon/konsulent med nødvendig faglig og kulturell kompetanse i samisk kultur og samiske kulturminner. De skriver at de vil vurdere å be om tilleggsutredninger dersom de mener at slik kompetanse ikke er benyttet eller at utredningsprogrammet ikke er fulgt opp på vesentlige punkter.

Sametinget påpeker at planområdet er lokalisert i et kjerneområde for den sørsamiske kulturen. De skriver at det ikke er registrert samiske kulturminner innenfor planområdet, men at det er registrert en boplass i Vesterdalen/Kvanndalen et stykke sør for planområdet. De skriver videre at stedsnavn som Melkarbakken, Bukkloven, Finnpresso, Finndalen og Per Larsson-muren tyder på tradisjonell samisk bruk av området, og påpeker at det ikke er gjort systematiske registreringer i området. Sametinget uttaler på generell basis at det i Nordland varierer i hvilken grad samiske kulturminner er kjent og registrert. De skriver at det ved tidligere registreringer av kulturminner ikke er fokusert på samiske kulturminner og at tradisjonell samisk bruk kan være vanskelig å spore. De påpeker også at samiske kulturminner kan være av immateriell karakter. Sametinget konkluderer med at potensialet for nye funn av samiske kulturminner er stort, særlig på steder der det ikke er gjort inngrep i nyere tid.

Sametinget forutsetter at det foretas en samlet regional vurdering av planlagt kraftutbygging og nettkapasitet, og at det tas med i vurderingen at vindkraft er avhengig av subsidier. De forbeholder seg retten til å gjennomføre konsultasjoner med NVE om tiltaket på et senere stadium i prosessen.

Reindriftsforvaltningen i Nordland skriver i brev av 18.1.2012 at tiltaket vil berøre Jillen-Njaarke reinbeitedistrikt, som består av 5 siidaandeler, hvorav 3 i østre siida og 2 i vestre siida.

Reindriftsforvaltningen påpeker at planområdet benyttes av den vestre siidaen i distriktet, og skriver at de to siidaandelene i denne driftsgruppen har antydning at de snart vil avvikle sin reindrift. Området er ifølge Reindriftsforvaltningens vurdering uansett viktig å ivareta med tanke på muligheten for fremtidig reindrift også i denne delen av reinbeitedistriktet.

Det påpekes at vestre siida har en gjeterhytte og gjerdeplass for kalvmerking ved Melkarbakken, og at hytta brukes under kalvmerking og/eller under gjeting og samling i området. Det påpekes i tillegg at det er en gjeterhytte ved Finnknevatnet, 6-7 kilometer sørvest for planområdet. Reindriftsforvaltningen skriver at det er sentrale kalvingsområder rundt Hundålvatnet og i dalførene og fjellene nord og sør for Hundålvatnet. Videre skriver de at fjellene øst for Hundålvatnet er et samlingsområde, at det går en flyttelei gjennom de samme fjellområdene og at reinen har naturlig beite og trekk i hele planområdet. Reindriftsforvaltningen påpeker at vestre siida har informert om at vestsiden av Hundålvatnet er blitt stadig mindre fremkommelig på grunn av utbygging av vannkraft i Grytåvatnet, Laksen og Hundålvatnet. Det vises til at reindriften har en lang historie i området.

Reindriftsforvaltningen påpeker at meldingen med forslag til utredningsprogram ikke tar for seg forholdet til reindriften. De forutsetter at forholdet til reindrift tas inn i utredningsprogrammet. Reindriftsforvaltningen viser til kravene i forskrift om konsekvensutredning, der det fremgår at samisk natur og kulturgrunnlag, herunder samlede virkninger av flere tiltak, skal utredes. Det påpekes at det foreligger tre meldinger og en søknad om vindkraftverk innenfor Jillen-Njaarke reinbeitedistrikt, og at disse prosjektene samlet utgjør et areal på ca. 100 km². Reindriftsforvaltningen mener i tillegg at nydyrking, veier, jernbane, fritidsbebyggelse, vannkraftutbygginger og kraftlinjer må tas med i vurderingen av samlede virkninger for reinbeitedistriktet. Ifølge Reindriftsforvaltningen må det ses på helheten i driftsmønsteret og hvilke virkninger arealinngrepet vil ha for reindriften også i andre områder enn planområdet. De foreslår følgende konkrete utredningskrav:

- *Det må gis en grundig beskrivelse av dagens bruk og potensiell bruk av området*

- *Alle inngrep og aktivitet som følge av anlegget må inngå i konsekvensutredningen inkludert kraftlinjer og veiframføring*
- *Det må utredes både direkte og indirekte konsekvenser av tiltaket både for anleggsfasen og driftsfasen. Dette gjelder både beite og driftsmessige konsekvenser, samt økonomiske, kulturelle og sosiale konsekvenser for berørte reindriftsutøvere*
- *Konsekvensutredningen må inneholde en beskrivelse av 0-alternativet*
- *Det må beskrives mulige avbøtende tiltak for både driftsfasen og anleggsfasen*
- *De samlede effekter av planer og tiltak innenfor reinbeitedistriktet skal vurderes, dette innebærer at tiltaket sees i sammenheng med andre eksisterende og planlagte arealinngrep i distriktet.*

De har følgende eksempler på viktige temaer med tanke på beite og driftsmessige forhold:

- *Utredning av iskast i forhold til sikkerhet og ferdsel for reindriftsutøvere*
- *Utredning av konsekvens for driving og samling av rein, herunder også med helikopter*
- *Utredning av de langvarige konsekvenser av ny infrastruktur inn i området. Dette bør baseres på eksisterende kunnskap fra tidligere kraftutbygginger.*
- *Unnvikelseeffekter*

Reindriftsforvaltningen forutsetter at metode for konsekvensutredningen om reindrift og opplegg for medvirkning fra Jillen-Njaarke reinbeitedistrikt skal fremgå av utredningsprogrammet. De anbefaler at videre samarbeid mellom tiltakshaver og reinbeitedistriktet bør formaliseres gjennom en avtale. Reindriftsforvaltningen mener at reinbeitedistriktet bør involveres tidlig i prosessen for å klargjøre reindriftens eksisterende og mulige fremtidige bruk av området, og for best mulig å beskrive de forventede virkninger av tiltaket. De krever at utredningen utføres av personer med god kompetanse på reindrift.

Reindriftsforvaltningen ber også om at forholdet til overordnede planer, herunder kommuneplanens arealdel og regional plan om vindkraft, omtales i utredningsprogrammet. De skriver at saken vil bli lagt frem for områdestyret for behandling når en eventuell søknad blir sendt på høring, og varsler at det kan bli aktuelt å fremme innsigelse til en søknad.

3.3 Tekniske instanser

Forsvarsbygg skriver i brev av 20.1.2012 at de har gitt tiltaket karakter A i henhold til gjeldende hierarkiske skala for konfliktnivå. Dette vil si at tiltaket ikke vil være i konflikt med Forsvarets infrastruktur.

Norkring skriver i brev av 18.1.2012 at Telenor har en mast som sender ut radio- og TV-signaler på Storfjellet, og at det i tillegg er radiolinjer nær planområdet. Ifølge Norkring er det viktig at disse signalene ikke blir forstyrret. De ønsker derfor å bli kontaktet i forbindelse med utredningen. Norkring mener sannsynligheten for forstyrrelse av kringkastingssignaler og radiolinjer er liten, men skriver at det kan være nødvendig å etablere ekstra sendere i de forstyrrede områdene dersom det viser seg at det blir forstyrrelser når vindkraftverket er etablert.

3.4 Interesseorganisasjoner

Forum for natur og friluftsliv i Nordland (FNF) påpeker i brev av 22.1.2012 at det er et kraftoverskudd på over 40 prosent i Nordland. De understreker at de ikke er imot produksjon av fornybar energi, men at de er opptatt av en miljøvennlig produksjon og klimavennlig energipolitikk som i større grad tar høyde for å vurdere tiltak som energieffektivisering, industriomlegging, ”kortreist kraft” og ny energiproduksjon. De forventer en utredning av hvordan mer kraftutbygging i Nordland vil påvirke klimagassutslipp lokalt og globalt.

FNF viser til §§ 8-12 i naturmangfoldloven, og skriver at alle tiltakshavere plikter å kvittere ut at de bygger sine søknader og utredninger på et tilstrekkelig kunnskapsgrunnlag. Det påpekes at føre var-prinsippet skal legges til grunn dersom kunnskapsgrunnlaget ikke er godt nok og at tiltaket skal ses i sammenheng med andre tiltak som kan påvirke naturmangfoldet. FNF ber om at alle disse vurderingene gjøres, og mener et godt kunnskapsgrunnlag skal baseres på eksisterende data i kombinasjon med grundige undersøkelser og feltarbeid i sommerhalvåret. De skriver at mangelfulle utredninger og svakt kunnskapsgrunnlag er en saksbehandlingsfeil som danner grunnlag for å kunne påklage et konsesjonsvedtak.

FNF skriver at vindkraft er den mest arealkrevende formen for energiproduksjon, og at arealinngrep er en av de viktigste årsakene til tap av biologisk mangfold. De påpeker at vindkraftverk kan medføre virkninger i form av forstyrrelser, habitatforringelser og kollisjoner med fugl. FNF krever grundige undersøkelser av biologisk mangfold, herunder vurdering av konfliktgrad og avklaring om hvilke naturtyper og arter og andre naturverdier som forventes å bli berørt, redusert eller gå tapt. Når det gjelder fugl, ber FNF om at det benyttes erfaringer og eksempler fra andre vindkraftverk for å vurdere virkninger og avbøtende tiltak. De viser til erfaringer fra Smøla og California om at rype, havørn og kongeørn er kollisjonsutsatt. FNF ber om en utredning av hvilke fuglearter som finnes i området og om kartlegging av hekkefugler, hekkelokaliteter og viktige rasteplasser. De ber videre om en vurdering av virkninger for fuglene som bruker området.

FNF påpeker at Nordland mistet 701 km² villmarkspregede områder og 978 km² inngrepsfrie naturområder i perioden 1988-2003. Det påpekes videre en ytterligere INON-reduksjon på ca. 150 km² i perioden 2004-2008, og det vises til at vassdrags- og energisektoren har stått for ca. 40 % av denne reduksjonen. De skriver at INON-reduksjon er i strid med nasjonale målsetninger. FNF påpeker at vindkraftverk kan medføre store visuelle virkninger, og mener det er viktig at utredningen omfatter og avklarer omfanget av visuelle virkninger for blant annet bebyggelse, friluftsliv og reiseliv. De krever bilder og visualiseringer av planområdet, og ber om visualiseringer i forskjellige lys- og værforhold.

Ifølge FNF vil vindturbiner, trafostasjon, servicebygg og anleggsveier forringe friluftslivsutøvelsen og føre til at naturopplevelsen reduseres. De ber om en utredning om friluftsliv som skal omfatte:

- Vurdering av friluftslivets verdi og betydning lokalt, regionalt, nasjonalt og til alle årstider.
- Vurdering av i hvilken grad opplevelseskvalitetene endres/reduseres
- Vurdering av potensialet for friluftsliv i området i et fremtidsperspektiv
- Vurdering av rypebestand og jaktinteresser
- Vurdering av samlet belastning og avbøtende tiltak
- Avklaring og dokumentasjon på hvordan utbygging eventuelt kan medføre økt verdi for friluftsliv.

FNF ber i tillegg om en utredning av støyvirkninger for dyre- og fugleliv og friluftsliv både i anleggs- og driftsfase. Det bes også om en vurdering av eventuelle konflikter med verneverdiene knyttet til Lomsdal Visten nasjonalpark.

3.5 Merknader fra Miljøverndepartementet

Miljøverndepartementet (MD) har kommet med merknader til utredningsprogrammet i brev av 18.12.2012. MD skriver at planens omfang setter særlige krav til grundige utredninger, og de vektlegger betydningen av at utredningsprogrammet sikrer at det utarbeides en konsekvensutredning som gir et tilfredsstillende grunnlag for å vurdere bestemmelsene i naturmangfoldloven § 7. De påpeker at mulige virkninger av tiltaket må vurderes opp mot forvaltningsmålene for arter og naturtyper, jf. naturmangfoldloven §§ 4 og 5. MD vektlegger videre betydningen av å legge opp til å utrede virkningene av tiltaket slik at vedtaksmyndigheten kan gjøre en vurdering av samlet belastning, jf. naturmangfoldloven § 10. Det vises til den pågående avklaringsprosessen mellom energi- og miljømyndighetene om en mal som ivaretar naturmangfoldloven og vannforskriften i utredningsprogram og om rutiner for håndtering av lovpålagte undersøkelser i medhold av kulturminneloven. MD ber NVE varsle tiltakshaver om at presiseringer knyttet til håndtering av automatisk fredete kulturminner vil komme når nye rutiner foreligger.

MD vektlegger betydningen av at samlede landskapsvirkninger utredes. De ber om at utredningsprogrammet skal omfatte krav om visualiseringer som viser visuelle virkninger også av andre planlagte vindkraftverk i nærliggende områder som kan påvirke det samme landskapet. Det poengteres at Mosjøen kan bli liggende i influensområdet for flere vindkraftverk.

Det påpekes at tiltaket vil medføre en INON-reduksjon på ca. 70 km², og det bes om at det stilles krav om beskrivelser av inngrepsfrie naturområder fordelt på de ulike INON-sonene. Det påpekes videre at planområdet er nær Lomsdal-Visten nasjonalpark. MD viser til naturmangfoldloven § 49, og ber om at det stilles krav om utredning av tiltakets virkninger for verneverdiene i nasjonalparken. De skriver at den eksisterende kunnskapen om naturtyper, artsforekomster og funksjonsområder er mangelfull i de aktuelle områdene, og de krever at det skal innhentes ny kunnskap, herunder gjennom feltundersøkelser, der kunnskap ikke foreligger om viktige forhold. MD poengterer særlig virkninger for jerv. De ber om en utredning av hvordan tiltaket vil påvirke forvaltningsmålet for jerv, særlig med hensyn til artens arealbruk i området og bortfall av ynglelokaliteter.

MD er kritiske til planene for adkomstvei, og skriver at det på grunn av viktige verneverdier med hensyn til skogvern ikke bør gås videre med disse planene slik de er skissert i meldingen. Det påpekes at adkomstveien vil berøre skogarealer som er registrert som regionalt/nasjonalt viktige gjennom prosjektet naturfaglige registreringer av bekkekløfter i Norge 2007-2010. De skriver at den aktuelle lokaliteten (Etterseterbekken, verdivurdering 4) er den høyest verdivurderte bekkekløftlokaliteten av kommunens sju registrerte bekkekløftlokaliteter. Det påpekes at det totalt er registrert åtte lokaliteter med verdivurdering 4 i Nordland, i tillegg til tre lokaliteter med verdivurdering 5. MD ber om at utredningsprogrammet skal sikre at det gjennomføres kartlegging og vurdering av eventuelle skogvernverdier ved utredning av alternative traseer for adkomstvei til planområdet.

3.6 Kommentarer til Miljøverndepartementets merknader

NVE mener at utredningsprogrammet sikrer at det utarbeides en konsekvensutredning som gir et tilfredsstillende grunnlag for å vurdere bestemmelsene i naturmangfoldloven § 7. Der det ikke er tilstrekkelig eksisterende kunnskap skal det innhentes ny kunnskap, herunder gjennom feltundersøkelser. På grunnlag av MDs merknader er det lagt til en presisering om utredning av virkninger for jerv, der det står at artens arealbruk i området og bortfall av ynglelokaliteter skal

vurderes. Det er også lagt til en presisering om at beskrivelsen av INON-reduksjon skal omfatte fordeling på de ulike INON-sonene. Når det gjelder adkomstvei og skogvernverdier, mener NVE at dette hensynet dekkes i utredningsprogrammet, der det blant annet står at det skal vurderes hvordan tiltaket kan påvirke alle utvalgte, truede og nær truede naturtyper.

På MDs oppfordring har NVE lagt til en presisering under ”Kulturminner og kulturmiljø”, der det står at presiseringer knyttet til håndtering av automatisk fredete kulturminner vil komme når nye rutiner foreligger. NVE har også lagt til et kulepunkt under ”Landskap”, der det står at det skal utarbeides visualiseringer av Øyfjellet vindkraftverk sammen med andre nærliggende vindkraftverk dersom vindkraftverkene kan påvirke det samme landskapet.

3.7 Tematiske konfliktvurderinger

3.7.1 Generelt om tematiske konfliktvurderinger

Tematiske konfliktvurderinger ble behandlet i Stortingsmelding nr. 11 (2004-2005) Sametingets virksomhet i 2003. Gjennom konfliktvurderingene skal det systematiseres og kategoriseres informasjon om mulige konflikter mellom planlagte vindkraftverk og de ulike sektorinteressene, og derigjennom legge til rette for avklaring av disse gjennom konsesjonsbehandlingen. Målsetningen skal være å bidra til å finne vindkraftprosjekter som i størst mulig grad kan forenes med de ulike sektorinteressene.

Følgende temaer inngår i konfliktvurderingene:

Miljø og kulturminner - konfliktvurderingen foretas av Direktoratet for Naturforvaltning og Riksantikvaren

Reindrift - konfliktvurderingen foretas av Reindrifftsforvaltningen

Forsvaret - konfliktvurderingen foretas av Forsvarsbygg

NVE har fått ansvaret for å koordinere og sikre gjennomføringen av tematiske konfliktvurderinger av meldte og konsesjonssøkte vindkraftverk. En rekke andre temaer som ikke inngår i konfliktvurderingene, som for eksempel infrastruktur, vindressurser og økonomi, vil selvfølgelig også inngå som sentrale temaer i konsesjonsbehandlingen.

Prosjektene kategoriseres etter følgende generelle karakterskala:

Kategori A: Ingen konflikt

Kategori B: Mindre konflikt

Kategori C: Middels konflikt, men mulig å redusere konflikt ved avbøtende tiltak som for eksempel mindre justeringer av parken som flytting/fjerning av et mindre antall vindturbiner. Eventuelt et område med stor verdi men stor usikkerhet om konfliktgrad, men hvor sektormyndighet tror konfliktgraden vil være stor (”føre var”).

Kategori D: Stor konflikt, men mulig å redusere konflikt ved avbøtende tiltak som for eksempel omfattende justeringer av parken som flytting/fjerning av et større antall vindturbiner.

Kategori E: Svært stor konflikt. Avbøtende tiltak vil ikke kunne redusere konflikt.

3.7.2 Tematisk konfliktvurdering av Øyfjellet vindkraftverk

Forsvarsbygg skriver i brev av 20.1.2012 at prosjektet gis **kategori A** i deres hierarkiske skala for konfliktnivå med tilhørende konsekvens.

Reindriftsforvaltningen, Direktoratet for naturforvaltning og Riksantikvaren har ikke kommet med tematisk konfliktvurdering til tiltaket.

4 Generelt om utredningsprogram for vindkraftverk

En konsekvensutredning skal i nødvendig utstrekning omfatte de punkter som er listet opp i vedlegg III i forskrift om konsekvensutredninger av 26.6.2009. På bakgrunn av forskriften, innholdet i meldingen, innkomne høringsuttalelser og egne vurderinger skal NVE meddele et eget utredningsprogram for tiltaket. I utredningsprogrammet skal NVE spesifisere og avgrense utredningskravene for direkte og indirekte virkninger for miljø, naturressurser og samfunn til de forhold som etter NVEs vurdering er vesentlige og beslutningsrelevante. NVE har utformet utredningsprogram for Øyfjellet vindkraftverk. Intern infrastruktur, dvs. kabler fra hver enkelt vindturbin til en felles transformator for vindkraftanlegget, nødvendige elektriske anlegg for nettilknytning, interne veier og adkomstvei, omfattes også av utredningsprogrammet. Utredningsprogrammet er gitt til tiltakshaver i eget brev.

5 NVEs kommentarer til utredningsprogrammet

Nedenfor følger NVEs kommentarer til innkomne høringsuttalelser. I de tilfeller der NVE mener at krav og innspill fra høringsinstansene er dekket av kravene i utredningsprogrammet, er innspillene ikke gjengitt eller kommentert. Høringsuttalelser er kommentert der NVE mener det er behov for avklaringer og/eller presiseringer. Herunder kommenteres eventuelle krav fra høringsinstanser som ikke er tatt med i utredningsprogrammet.

Etter NVEs vurdering vil en konsekvensutredning som gjennomføres etter det fastsatte utredningsprogrammet gi et godt grunnlag for å kunne vurdere om det meldte vindkraftverket bør etableres eller ikke.

5.1 Visuelle virkninger og landskap

Riksantikvaren ber om etterprøvbare verddivurderinger av aktuelle landskapsrom. De skriver at det må tas utgangspunkt i en helhetlig forståelse av landskapet, der både det naturgitte, det kulturhistoriske og det romlig-estetiske innholdet i landskapet er med. Fylkesmannen ber om en kartlegging av soner der vindturbinene vurderes til å ha henholdsvis dominerende og vesentlige visuelle virkninger. De anbefaler at det gjennomføres en romlig landskapskartlegging i henhold til en metode som er utviklet ved tidligere NIJOS, nå Skog og Landskap. DN ber om at landskapskarakteren skal beskrives, og at tiltakets virkninger for landskapskarakteren skal vurderes. De mener det er hensiktsmessig å avgrense området i flere landskapsdelområder.

NVE konstaterer at flere høringsinstanser ønsker en landskapsutredning som er basert på Skog og Landskaps metodikk "romlig landskapskartlegging". Det fremgår av utredningsprogrammet at landskapet skal beskrives i henhold til "Nasjonalt referansesystem for landskap", som bygger på denne metodikken. I utredningsprogrammet står det at beskrivelsen skal ha en detaljeringsgrad tilsvarende underregionnivå eller mer detaljert. NVE anbefaler at det benyttes en detaljeringsgrad som tilsvarer den som er benyttet i "Kartlegging av landskap i samband med bruks- og verneplan for Lomsdal-Visten-området" (NIJOS/Skog og Landskap). NVE viser videre til at vi i samarbeid med

Riksantikvaren og DN har arbeidet med å utvikle en landskapsanalysemetodikk hvor naturfaglige og kulturminnefaglige aspekter er integrert i landskapsvurderingene, og hvor verdivurderingene i større grad skal være etterprøvbare. Metodikken skal testes ut i noen vindkraftprosjekter i løpet av 2011/2012 og siden evalueres. Øyfjellet vindkraftverk er ikke utvalgt som et av prøveprosjektene, og NVE vil derfor ikke kreve at denne veilederen benyttes i arbeidet med konsekvensutredningen.

FNF krever bilder og visualiseringer av planområdet, og ber om visualiseringer i forskjellige lys- og værforhold. Fylkesmannen ber om at visuelle nær- og fjernvirkninger synliggjøres ved hjelp av fotorealistiske teknikker, og om at det skal brukes normalobjektiv og ikke vidvinkel.

NVE viser til utredningsprogrammets krav om fotorealistiske visualiseringer. Vi anbefaler bruk av normalobjektiv og at vindturbinene visualiseres i forskjellige lys- og værforhold der det anses som hensiktsmessig.

5.2 Kulturminner

Riksantikvaren har disse konkrete forslagene til krav om utredning av kulturminner og -miljøer.

- *Det skal avgrenses et influensområde med den visuelle fjernvirkning som utgangspunkt (i samarbeid med landskapstema)*
- *Det skal gis en kortfattet beskrivelse av kulturhistorien i influensområdet*
- *Kulturmiljøer omtales og avgrenses*
- *Det skal gjøres verdivurderinger av influensområdet og avgrensede kulturmiljøer*
- *Det skal gjøres verdivurderinger av tiltaksområdet, inkludert alle arealer knyttet til infrastruktur som veier, og avgrensede kulturmiljøer og kulturminner*
- *Tiltakets direkte og indirekte konsekvenser for kulturminner og kulturmiljøer i forhold til grad av berøring, skjemming, reduksjon av kilde- og opplevelsesverdi vurderes, også visuell påvirkning.*
- *Vurdering av behovet for, og eventuelt forslag til, nærmere undersøkelser av kulturminner og kulturmiljøer før gjennomføring av tiltaket*
- *Vurdering av behovet for, og eventuelt forslag til, undersøkelser med sikte på å overvåke og klargjøre de faktiske virkningene av tiltaket på kulturminner og kulturmiljøer*
- *Avbøtende tiltak og plantilpassinger i forhold til kulturminner og kulturmiljøer må vurderes.*

NVE viser til samarbeidet mellom DN, Riksantikvaren og NVE om utvikling av ny landskapsmetodikk, der naturfaglige og kulturminnefaglige aspekter er integrert i landskapsvurderingene. Siden Øyfjellet vindkraftverk ikke er utvalgt som et av prøveprosjektene, vil NVE ikke kreve at denne veilederen benyttes i arbeidet med konsekvensutredningen. NVE viser til standardkravene om kulturminner i utredningsprogrammet. Før evalueringen av ny metodikk anses disse kravene som tilstrekkelige.

Riksantikvaren mener at visualiseringspunkter best velges ut i samarbeid med regionale og lokale myndigheter og interesser som kjenner områdene godt. De skriver at det er viktig at tiltakets virkninger for kulturminner visualiseres på en god og tydelig måte, og ber om at visualiseringspunkter velges i samråd med kulturminneforvaltningen i Nordland og Sametinget. Riksantikvaren ber videre om vurderinger av samlede virkninger for kulturminner av Øyfjellet vindkraftverk og Mosjøen vindkraftverk, herunder visualiseringer av begge vindkraftverkene.

NVE vil ikke kreve visualiseringer fra kulturminner, men anbefaler slike visualiseringer dersom tiltaket vurderes til å medføre store virkninger for verdifulle kulturminner eller -miljøer. Ved særlig viktige kulturminner som kan påvirkes av flere planlagte vindkraftverk, anbefaler NVE en kort vurdering av samlede virkninger.

Riksantikvaren ber om at det i utredningsprogrammet opplyses om at undersøkelsesplikten etter kulturminneloven § 9 skal oppfylles før konsesjonsvedtak. De skriver at søknad om utsettelse av § 9-undersøkelser skal avgjøres av Riksantikvaren. De ber videre om at det går frem av utredningsprogrammet hvilke type undersøkelser av automatisk fredete kulturminner som skal gjøres som del av konsekvensutredningen.

Etter NVEs vurdering er det hensiktsmessig at § 9-undersøkelsene gjennomføres i tilknytning til detaljplan, noe som innebærer at dette normalt gjennomføres etter et eventuelt konsesjonsvedtak. NVE vil derfor ikke kreve § 9-undersøkelser i utredningsprogrammet. NVE viser videre til ”Fremgangsmåte” i utredningsprogrammet, der det står at undersøkelser som innebærer inngrep i naturen kun kan foretas av fylkeskommunen, Sametinget, NIKU, de arkeologiske museene og sjøfartsmuseene innenfor deres gitte ansvarsområder

Sametinget mener at det er en stor mangel ved meldingen at samiske kulturminner ikke er nevnt. De krever at det fokuseres på samiske kulturminner i kulturminneutredningen. Sametinget mener det er viktig at det benyttes en institusjon/konsulent med nødvendig faglig og kulturell kompetanse i samisk kultur og samiske kulturminner. De skriver at de vil vurdere å be om tilleggsutredninger dersom de mener at slik kompetanse ikke er benyttet eller at utredningsprogrammet ikke er fulgt opp på vesentlige punkter.

NVE anbefaler at det benyttes en institusjon/konsulent med nødvendig faglig og kulturell kompetanse i samisk kultur og samiske kulturminner, men viser til at det er tiltakshavers ansvar å utarbeide tilstrekkelige utredninger. Dersom utredningen om samiske kulturminner vurderes til å være for dårlig, vil NVE be om tilleggsutredninger.

5.3 Friluftsliv

DN ber om at informasjon om dagens bruk av området og alternative friluftslivsområder skal innhentes fra regionale og lokale myndigheter, interkommunale friluftsråd, aktuelle interesseorganisasjoner og lokalkjente.

NVE har inkludert dette kravet i utredningsprogrammet.

Ifølge FNF vil vindturbiner, trafostasjon, servicebygg og anleggsveier forringe friluftslivsutøvelsen og føre til at naturopplevelsen reduseres. De ber om en utredning om friluftsliv som skal omfatte:

- Vurdering av friluftslivets verdi og betydning lokalt, regionalt, nasjonalt og til alle årstider.
- Vurdering av i hvilken grad opplevelseskvalitetene endres/reduseres
- Vurdering av potensialet for friluftsliv i området i et fremtidsperspektiv
- Vurdering av rypebestand og jaktinteresser
- Vurdering av samlet belastning og avbøtende tiltak
- Avklaring og dokumentasjon på hvordan utbygging eventuelt kan medføre økt verdi for friluftsliv.

NVE vil ikke kreve en vurdering av friluftslivets verdi og betydning lokalt, regionalt, nasjonalt og til alle årstider, men forutsetter at friluftslivsområdene i og nær planområdet verdivurderes som en del av friluftslivsutredningen. NVE forutsetter videre at vurderingen av virkninger for friluftslivet omfatter temaene i FNFs kulepunkt 2 og 3, og at virkninger for jakt også utredes. Når det gjelder rypebestand, viser vi til utredningsprogrammets kulepunkt 1 under "Fugl", der det står at det skal utarbeides en oversikt over jaktbare arter i området. NVE har satt krav om en kort vurdering av samlede virkninger i kulepunkt 4 under "Friluftsliv", og forutsetter at avbøtende tiltak og begrunnelse for eventuelle positive virkninger vurderes i konsekvensutredningen.

Fylkesmannen ber om en kartlegging og verdisetting av friluftslivsinteressene i området i henhold til DN-håndbok 25-2004 og om en beskrivelse av virkninger og avbøtende tiltak i henhold til DN-håndbok 18-2001.

NVE viser til utredningsprogrammets anbefalinger om bruk av DN's håndbøker.

5.4 Naturmangfold

DN mener det er behov for nye feltundersøkelser i området for å supplere og verifisere eksisterende kunnskap. Feltundersøkelsene må ifølge DN dokumenteres med feltdagbøker, kartfesting av befaringsruter og informasjon om hvem som har utført feltarbeidet. DN krever i tillegg en utredning av samlet belastning for naturmangfold, friluftsliv, inngrepsfrie naturområder og verneområder. De har også konkrete forslag til alle krav om utredning av naturmangfold.

NVE viser til kravene under temaet "Naturmangfold", der alle DN's konkrete utredningsforslag blir ivarettatt. NVE anbefaler bruk av DN's håndbøker i utredningsarbeidet. Når det gjelder feltundersøkelser, vil NVE påpeke at dette er et krav når eksisterende dokumentasjon er mangelfull. NVE viser videre til kulepunkt åtte under "Prosess og metode", der det står: *"Der det er gjennomført registreringer skal dato og den ansvarlige for feltregistreringen oppgis"*. NVE anbefaler at det fremlegges ytterligere informasjon om feltarbeidet, herunder kartfesting av befaringsruter.

FNF viser til §§ 8-12 i naturmangfoldloven, og skriver at alle tiltakshavere plikter å kvittere ut at de bygger sine søknader og utredninger på et tilstrekkelig kunnskapsgrunnlag. Det påpekes at føre var-prinsippet skal legges til grunn dersom kunnskapsgrunnlaget ikke er godt nok og at tiltaket skal ses i sammenheng med andre tiltak som kan påvirke naturmangfoldet. FNF ber om at alle disse vurderingene gjøres, og mener et godt kunnskapsgrunnlag skal baseres på eksisterende data i kombinasjon med grundige undersøkelser og feltarbeid i sommerhalvåret. De skriver at mangelfulle utredninger og svakt kunnskapsgrunnlag er en saksbehandlingsfeil som danner grunnlag for å kunne påklage et konsesjonsvedtak.

NVE vil påpeke at det er forvaltningen som har ansvar for å vurdere tiltaket opp mot §§ 8-12 i naturmangfoldloven, og NVE vil derfor foreta en grundig vurdering av dette, herunder føre var-prinsippet jf. naturmangfoldloven § 9, som en del av konsesjonsbehandlingen. Dersom utredningene er mangelfulle og kunnskapsgrunnlaget er dårlig, vil NVE kreve tilleggsutredninger. NVE viser for øvrig til kravene om feltarbeid og utredning av samlet belastning.

Fylkesmannen uttaler at det er mangelfullt kunnskapsgrunnlag om naturtyper og biologisk mangfold i planområdet, og mener det er viktig at dette grunnlaget suppleres med feltundersøkelser. De ber om at det settes krav om at kartlegging av naturtyper foretas i vekstsesongen. Fylkesmannen mener også at det på bakgrunn av bergartene i området bør vurderes om naturmangfoldutredningen også skal omfatte eventuelle forekomster av karst og grotter. De ber om at NVE skal kreve at utredningene skal utarbeides i henhold til DN-håndbøkene 11-2000, 13-2006 og eventuelt 15-2001, at kartleggingen skal utføres av kompetente aktører og at avbøtende tiltak skal foreslås.

NVE viser til "Fremgangsmåte" under "Naturtyper og vegetasjon", der det står: "Der eksisterende dokumentasjon er mangelfull skal det gjennomføres feltbefaring". NVE anbefaler at eventuell kartlegging av naturtyper foretas i vekstsesongen, og minner om at det kan bes om tilleggsutredninger dersom kunnskapsgrunnlaget vurderes som utilstrekkelig. På bakgrunn av Fylkesmannens merknad har NVE lagt inn et eget punkt om karst og grotter i utredningsprogrammet. Når det gjelder DN's håndbøker, anbefaler NVE at disse brukes der det vurderes som hensiktsmessig. NVE legger til grunn at utredningene gjennomføres av kompetente fagmiljøer, og forutsetter at avbøtende tiltak vurderes. Det vises i den sammenheng til kulepunkt 2 og 3 under "Prosess og metode".

Når det gjelder fugl, ber FNF om at det benyttes erfaringer og eksempler fra andre vindkraftverk for å vurdere virkninger og avbøtende tiltak. De viser til erfaringer fra Smøla og California om at rype, havørn og kongeørn er kollisjonsutsatt. FNF ber om en utredning av hvilke fuglearter som finnes i området og om kartlegging av hekkefugler, hekkelokaliteter og viktige rasteplasser. De ber videre om en vurdering av virkninger for fuglene som bruker området. Fylkesmannen ber om kartlegging av fugl i hekketida og under vår- og høsttrekket.

NVE forutsetter at utredningen om fugl bygger på eksisterende kunnskap og erfaringer om vindkraftverks virkninger for fugl. Vi viser videre til kravene under temaet "Fugl" i utredningsprogrammet, som vi mener dekker FNFs og Fylkesmannens krav til utredninger. Der eksisterende dokumentasjon er mangelfull skal det gjennomføres feltbefaring.

5.5 Inngrepsfrie naturområder (INON) og verneområder

DN ber om at INON og verneområder omtales som egne temaer. De påpeker at INON er en arelbruksindikator, og skriver at dette ikke må blandes med temaer som verneområder og landskap. De uttaler videre at virkningene for INON må vurderes opp mot nasjonale mål om ivaretagelse av inngrepsfri natur. DN ber om at tiltakets konfliktgrad for INON vurderes.

NVE er enig med DN om at INON og verneområder bør omtales separat. I utredningsprogrammet er derfor disse temaene adskilt. Videre står det i kulepunkt 3 under "Prosess og metode" at hvert enkelt utredningstema skal utredes separat. Når det gjelder konfliktgrad, vil vi påpeke at NVE vurderer de konkrete virkningene av prosjektet. NVE vil derfor ikke stille et spesifikt krav om vurdering av konfliktgrad.

Fylkesmannen påpeker at planområdet ligger ca. to kilometer nord for den nordøstlige grensen for Lomsdal-Visten nasjonalpark. De viser til naturmangfoldloven § 49 om at hensynet til verneverdier skal tillegges vekt dersom etablering av virksomhet påvirker verneverdiene i et verneområde. De mener det er viktig at virkningene for verneverdiene utredes, herunder en synliggjøring og vurdering av visuelle virkninger. Fylkesmannen påpeker også at en del av planområdet ligger innenfor nedslagsfeltet for Vefsna, som er vernet og et nasjonalt laksevassdrag. De ber derfor om en vurdering av virkninger for vassdraget og verneverdiene.

NVE viser til temaet "Verneområder". Etter NVEs vurdering blir Fylkesmannens krav ivarettatt gjennom dette kulepunktet.

5.6 Støy

FNF ber om en utredning av støyvirkninger for dyre- og fugleliv og friluftsliv både i anleggs- og driftsfase.

NVE viser til kulepunkt 2 under Friluftsliv og ferdsel, der det står "Det skal vurderes hvordan tiltaket vil påvirke friluftslivet i planområdet og tilgrensende områder". NVE forutsetter at denne vurderingen

omfatter støyvirkninger. Når det gjelder dyre- og fugleliv, vil NVE ikke sette et spesifikt krav om utredning av støyvirkninger, men forutsetter at dette vurderes dersom det foreligger informasjon om arter i planområdet som kan bli vesentlig plaget av støy.

5.7 Reindrift og samisk utmarksbruk

Sametinget har flere konkrete forslag til krav i utredningsprogrammet. Det påpekes at både Sametinget og NVE har erfaringer med at enkelte konsekvensutredninger om reindrift ikke aksepteres av reindriften. De ber om at det stilles krav om utreders kompetanse innen reindrift og samiske spørsmål og om at det benyttes en utredningsmetode som anerkjennes av reindriften.

Sametingets forslag til krav tilsvarer i stor grad kravene om reindrift i utredningsprogrammet. NVE mener derfor at Sametingets krav er ivaretatt. Når det gjelder utreders kompetanse, viser vi til kulepunkt 3 under "Prosess og metode", der det står at utredningene skal gjennomføres av kompetente fagmiljøer. NVE minner om at det kan kreves tilleggsutredninger dersom utredningene ikke er tilstrekkelige eller godt nok utført.

Reindriftsforvaltningen har også flere konkrete forslag til krav, som i stor grad tilsvarer Sametingets og utredningsprogrammets krav. De ber i tillegg om en presisering om at økonomiske, kulturelle og sosiale virkninger for berørte reindriftsutøvere skal utredes. Reindriftsforvaltningen mener at nydyrking, veier, jernbane, fritidsbebyggelse, vannkraftutbygginger og kraftlinjer må tas med i vurderingen av samlede virkninger for reinbeitedistriktet. Ifølge Reindriftsforvaltningen må det ses på helheten i driftsmønsteret og hvilke virkninger arealinngrepet vil ha for reindriften også i andre områder enn planområdet. De har også følgende eksempler på viktige temaer med tanke på beite og driftsmessige forhold:

- *Utredning av iskast i forhold til sikkerhet og ferdsel for reindriftsutøvere*
- *Utredning av konsekvens for driving og samling av rein, herunder også med helikopter*
- *Utredning av de langvarige konsekvenser av ny infrastruktur inn i området. Dette bør baseres på eksisterende kunnskap fra tidligere kraftutbygginger.*
- *Unnvikelseseffekter*

NVE forutsetter at utreder vurderer Reindriftsforvaltningens liste over viktige temaer i arbeidet med utredningen. Når det gjelder økonomiske, kulturelle og sosiale virkninger, forutsetter NVE at reindriftsutredningen omfatter alle relevante virkninger av tiltaket. NVE har lagt inn et krav i utredningsprogrammet om at vurderingen av samlede virkninger skal omfatte ikke bare andre vindkraftverk, men også andre planer med vesentlige virkninger for reindriften.

Sametinget mener at virkningene for tradisjonell utmarksbruk, herunder samisk utmarksbruk, må utredes. De ber om at eventuell utmarksbruk som jakt, fiske, vedhugst, sanking av bær/urter/sennagress og uttak av virke for duedtie blir kartlagt, med særlig vekt på vurderinger om eventuell tradisjonell bruk og høsting kan fortsette som tidligere i det berørte området.

NVE har lagt til et punkt i utredningsprogrammet om vurdering av virkninger for tradisjonell utmarksbruk. Dette punktet ivaretar etter NVEs vurdering hensynet til tradisjonell utmarksbruk, herunder samisk utmarksbruk.

Reindriftsforvaltningen forutsetter at metode for konsekvensutredningen om reindrift og opplegg for medvirkning fra Jillen-Njaarke reinbeitedistrikt skal fremgå av utredningsprogrammet. De anbefaler at videre samarbeid mellom tiltakshaver og reinbeitedistriktet formaliseres gjennom en avtale.

Reindriftsforvaltningen mener at reinbeitedistriktet bør involveres tidlig i prosessen for å klargjøre reindriftens eksisterende og mulige fremtidige bruk av området, og for best mulig å beskrive de forventede virkninger av tiltaket. Sametinget viser til Sametingets planveileder for sikring av naturgrunnlaget for samisk kultur, næringsutøvelse og samfunnsliv. Planveilederen begrunner og konkretiserer ifølge Sametinget hensyn som bør og må tas med i planleggingen for å sikre det samiske naturgrunnlaget. Sametinget har disse forslagene til krav om fremgangsmåte i arbeidet med utredning:

- *Det skal legges tradisjonell kunnskap om og bruk av området til grunn for vurderingene*
- *Det skal foretas aktive tiltak for å sikre involvering fra berørte samiske interesser og lokalsamfunn i utrednings- og analysearbeidet*
- *Det skal vurderes særskilte tiltak som kan virke avbøtende i forhold til planlagte inngrep, og som kan bidra til å sikre naturgrunnlaget for samisk kultur, næringsutøvelse og samfunnsliv.*

Vefsn kommune mener det er viktig å involvere reindriften på et tidlig stadium i prosessen.

NVE viser til ”Fremgangsmåte” under temaet ”Reindrift” i utredningsprogrammet, der det står at sidaer, reinbeitedistrikt, Reindriftsforvaltningen og Sametinget kontaktes som en del av utredningen. Vi anbefaler at reindriften involveres så tidlig som mulig i utredningsprosessen. Når det gjelder aktive tiltak for å sikre involvering, ber NVE tiltakshaver om å kontakte Sametinget for forslag til slike tiltak. NVE forutsetter at det, så langt det er mulig, legges tradisjonell kunnskap om området og tradisjonell bruk av området til grunn for vurderingene. Avbøtende tiltak skal vurderes for alle temaer der det er relevant, jf. kulepunkt 2 under ”Prosess og metode” i utredningsprogrammet.

5.8 Samlede virkninger og vurderinger

Sametinget forutsetter at det foretas en samlet regional vurdering av planlagt kraftutbygging og nettkapasitet, og at det tas med i vurderingen at vindkraft er avhengig av subsidier.

NVE vil se andre planlagte kraftanlegg i området i sammenheng med planene om Øyfjellet vindkraftverk. Nettkapasiteten i området er et viktig grunnlag for NVEs saksbehandling av tiltaket. Vindkraft er, som Sametinget påpeker, avhengig av subsidier, og dette er et grunnlag for NVEs saksbehandling av alle vindkraftsaker.

5.9 TV- og radiosignaler

Norkring skriver at Telenor har en mast som sender ut radio- og TV-signaler på Storfjellet, og at det i tillegg er radiolinjer nær planområdet. Ifølge Norkring er det viktig at disse signalene ikke blir forstyrret. De ønsker derfor å bli kontaktet i forbindelse med utredningen.

NVE viser til temaet ”Luftfart og kommunikasjonssystemer”, der det står at Norkring skal kontaktes.

5.10 Samfunnsvirkninger

Vefsn kommune skriver at en helhetlig samfunnsmessig konsekvens må tillegges stor vekt i utredningen.

NVE viser til kravene som stilles i utredningsprogrammet. Etter NVEs vurdering vil alle viktige samfunns- og miljøtemaer være tilstrekkelig belyst dersom disse kravene oppfylles i en konsekvensutredning. På grunnlag av konsekvensutredningen foretar NVE en helhetlig vurdering av prosjektet.

5.11 Veier

Vefsn kommune ber om at det gjøres utredninger også for de øvrige skisserte forslag som dreier seg om kommunikasjon mellom Mosjøen og området Grytåga/Husvika.

NVE forutsetter at konsekvensutredningen omfatter alle planlagte inngrep som er knyttet til tiltaket.

5.12 Klimaregnskap

FNF forventer en utredning av hvordan mer kraftutbygging i Nordland vil påvirke klimagassutslipp lokalt og globalt.

NVE vil ikke pålegge tiltakshaver å utarbeide et klimaregnskap, men viser til kulepunkt tre under ”Beskrivelse og begrunnelse for tiltaket”, der det står at det skal redegjøres for hvordan vindkraftprosjektet kan vurderes som et klimatiltak. NVE viser videre til at det foreligger flere studier med energiregnskap for vindkraftverk som tema, og at disse studiene kan omtales som en del av vurderingen av vindkraftverket som klimatiltak. NVE vil ikke pålegge tiltakshaver å bedrive forskningsarbeid.